

Семінарське заняття 7

Тема дисципліни: Призначення кримінального покарання. Звільнення від покарання та його відбування

Шановні студенти гр. П-31, 32! Заняття буде проходити на платформі Google meet (посилання на конференцію буде надіслано в ваші групи в Вайбері в режимі реального часу). Рекомендую Вам мати перед собою Кримінальні кодекси_

До уваги студентів!

ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ ВАМ НЕОБХІДНО:

1. Всім обов'язково пройти тестування на сайті «На урок» за темою семінарського заняття. Активне посилання буде надіслано вам у групу в Вайбері (тестування в режимі реального часу). Результати тестування викладач побачить на своїй особистій сторінці, робити скрін та надсилати НЕ ПОТРІБНО! Тестування проходити один раз, вказувати своє ім'я та прізвище.

1. За бажанням опрацювати питання, які винесені на семінарське заняття і виступити з ними на занятті - в залежності від обраного вами рівня:

- для задовільного рівня достатньо просто відповіді на будь-яке з питань викладених в плані семінарського заняття;

- для достатнього та високого рівня вам необхідно:

- виконати реферат по одній з запропонованих тем або виконати дослідницьку роботу – на ваш вибір; вам рекомендовано відповіді оформити творчо, а саме: підібрати статистику, вироки судів із даної категорії справ, підібрати відеосюжети, скласти діаграми, зробити аналіз – все на ваш вибір! (див. вимоги до реферату наведені в Додатку 1);

- АБО створити презентацію (не менше 10 слайдів, не рахуючи титульного та останнього слайда) відповідно до обраного питання. Рекомендовано ознайомитися з вимогами до створення презентації за посиланням <http://www.hmapopedagogics.kh.sch.in.ua/news/id/12>

Реферат та презентація повинні містити титульну сторінку, де необхідно зазначити наступне:

Реферат/Презентація
до семінарське заняття № ____
з дисципліни «Кримінальне право»
на тему: « _____ »
виконав (-ла) студент-(ка) групи П - ____

(ПІБ)

Оцінка буде виставлятися з урахуванням повноти відповіді, правильності, охайності в оформленні.

Виконані завдання в форматі .doc (ворд) надсилайте на перевірку на пошту:

- Шиян О.М. - Shiuanoksana2020@gmail.com - гр. П-31
- Бубненкова О.О.- bubnenkova.work@gmail.com - гр. П-32

Тема семінару: *Призначення судом покарання, його загальні засади*

План

1. Правила та порядок призначення судом покарання.
2. Загальні засади призначення судом покарання
3. Принципи призначення покарання.
4. Визнання особи винною під час призначення покарання.
5. Обставини, що пом'якшують покарання й обмежують покарання, їх загальна характеристика.
6. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення, за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.
7. Можливість призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
8. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
9. Обчислення строків покарання.

Література

Базова:

1. Конституція України прийнята 28 червня 1996 року;
2. Кримінальний кодекс України прийнятий 5 квітня 2001 року;
3. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник/ [В. М. Трубников, М. В. Даньшин, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. В. М. Трубникова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019 р. – 444с.
4. Кримінальне право України: Заг. частина: підруч. для юрид. спец. вищ. закладів освіти / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. Професорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація – К-Х: Юрін-ком Інтер – Право, 2019 р. – 416 с.

Допоміжна:

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /. За заг. ред. Литвинова О. М. – К. : «Центр учбової літератури», 2019. – 528 с.
2. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/UgolovPravoZag.pdf
3. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52439/1/sukhonos_kriminalne_pravo.pdf;jsessionid=9CAA40042FB651E4219F638ED0FF0400

Ключові поняття: покарання; обставини, що пом'якшують відповідальність; обставини, що обтяжують відповідальність; співучасть; сукупність кримінальних правопорушень.

Рекомендовані реферати

1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
2. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
3. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
4. Звільнення від покарання за хворобою.

Питання для актуалізації пізнавальної діяльності студентів:

1. Якими принципами керується суд при призначенні покарання і у чому вони полягають?
2. Як визначаються загальні засади призначення покарання і у чому полягають ті вимоги, що їх складають?
3. У чому полягає різниця врахування судом при призначенні покарання обставин, що його пом'якшують чи обтяжують?
4. Що повинен суд урахувати при призначенні покарання за незакінчене кримінальне правопорушення і у чому полягають особливості його призначення за готування до кримінального правопорушення і за замах на кримінальне правопорушення?
5. Які чинники є підставами і який порядок встановлено законом для призначення судом більш м'якого покарання, ніж передбачено законом?
6. Як призначається покарання за наявності у справі обставин, що його пом'якшують?
7. Якими правилами (принципами) керується суд у разі призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та вироків і у чому полягають ці правила?
8. Чим відрізняється порядок призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень від порядку його призначення за сукупністю вироків?
9. У яких межах визначається остаточне покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків?
10. Як і за якими правилами складаються різні види основних покарань у разі їх призначення за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків?
11. Як призначаються додаткові покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків?

Дослідницька робота:

1. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
2. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Методичні рекомендації

Перше питання. Студенти повинні визначити, що відповідно до ст. 65 ККУ суд призначає покарання:

1) у межах, установлених у санкції статті Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, за винятком випадків, передбачених частиною другою статті 53 цього Кодексу;

2) відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу;

3) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових кримінальних правопорушень.

У випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання вини суд призначає покарання, узгоджене сторонами угоди.

Ч. 3 і 4 ст. 65 містять *два винятки* із наведеного правила, згідно з якими інше покарання, ніж передбачене санкцією статті Особливої частини КК, може бути призначене:

1) більш м'яке — за підстав, визначених ст. 69;

2) більш суворе — за сукупністю кримінальних правопорушень і за сукупністю вироків відповідно до ст. 70 і 71.

При підготовці до другого питання слід визначити, що суд призначає покарання відповідно до положень Загальної частини КК.

Суд має призначити особі покарання, необхідне і достатнє для її виправлення та попередження нових кримінальних правопорушень. Таке покарання є результатом інтелектуальної діяльності суду, в процесі якої він оцінює ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особу винного, всі пом'якшуючі та обтяжуючі обставини, ступінь здійснення злочинного наміру, а в разі вчинення кримінальних правопорушень у співучасті — характер та ступінь участі особи у вчиненні їх.

Третє питання. Студенти повинні визначити, що у вирокі суду поєднується дія галузевих принципів визначеності покарання в судовому вирокі й обґрунтованості покарання та обов'язковості його мотивування, що дає можливість засудженому отримати досить адекватну інформацію про каральну мотивацію держави в даному випадку. Проте це не повною мірою відповідає потребам засуджених, а в окремих випадках вони не мають можливості за наявною інформацією оцінити законність призначення кримінальних покарань.

Таким чином, проведений аналіз принципів призначення покарання дає змогу дійти певних висновків. *Принципи призначення покарання* – це самостійні категорії кримінального права, які суттєво впливають на правильне призначення покарання;

У науці немає єдності щодо видів принципів призначення покарання. *Можна виділити такі основні види:* а) принцип законності призначення покарання; б) принцип визначеності покарання в судовому вирокі; в) принцип обґрунтованості покарання й обов'язковості його мотивування у вирокі; г) принцип гуманізму призначення покарання; е) принцип економії заходів кримінально-правового примусу; і) принцип індивідуалізації покарання тощо.

Для забезпечення ефективності запровадження принципів призначення покарання у діяльності судів доцільно визначити такі основні види: принцип верховенства права; принцип гуманізму; принцип справедливості.

При підготовці до четвертого питання студентам слід визначити, що судді при призначенні покарання в кожному випадку і щодо кожного підсудного, який визнається винним у вчиненні злочину, мають суворо додержувати вимог ст. 65 КК стосовно загальних засад призначення покарання, оскільки саме через останні реалізуються принципи законності, справедливості, обґрунтованості та індивідуалізації покарання. Призначаючи покарання, у кожному конкретному випадку суди мають дотримуватися вимог кримінального закону й зобов'язані враховувати ступінь тяжкості вчиненого злочину, дані про особу винного та

обставини, що пом'якшують і обтяжують покарання. Таке покарання має бути необхідним і достатнім для виправлення засудженого та попередження нових злочинів. Водночас суди мають враховувати й вимоги Кримінально-процесуального кодексу України (далі - КПК) стосовно призначення покарання.

П'яте питання. Студенти повинні зрозуміти, що під обставинами, які пом'якшують та обтяжують покарання, мають на увазі різного роду чинники, що стосуються особи винного і вчиненого ним злочину, які відповідно зменшують або підвищують суспільну небезпечність злочину і злочинця, отже, і ступінь його відповідальності.

Також студенти повинні охарактеризувати такі обставини згідно ст.66 ККУ, які пом'якшують покарання:

1. з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину;
2. добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;
3. надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення злочину;
4. вчинення злочину неповнолітнім;
5. вчинення злочину жінкою в стані вагітності;
6. вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;
7. вчинення злочину під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;
8. вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведінням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведіння з боку потерпілого;
9. вчинення злочину з перевищенням меж крайньої необхідності;
10. виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням злочину.

Наведений у ст. 66 перелік обставин, які пом'якшують покарання, не є вичерпним. При призначенні покарання суд може визнати такими, що його пом'якшують, й інші обставини, не зазначені у цій статті. Ними, зокрема, можуть бути: вчинення кримінального правопорушення вперше; визнання вини особою, що вчинила кримінальне правопорушення; молодий вік цієї особи; позитивна характеристика за місцем праці, навчання чи проживання; стан її здоров'я; наявність малолітніх дітей чи інших осіб на її утриманні.

Обставини, що обтяжують покарання, — це визначені у КК фактори, які характеризують підвищений ступінь суспільної небезпеки особи винного та вчиненого ним кримінального правопорушення. На відміну від обставин, які пом'якшують покарання, закон (ст. 67) встановлює вичерпний перелік обставин, які обтяжують покарання.

Також студенти повинні охарактеризувати такі обставини згідно ст.67 ККУ, які обтяжують покарання:

1. вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;

2. вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (частина друга або третя статті 28);
3. вчинення злочину на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату або на ґрунті статевої приналежності;
4. вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;
5. тяжкі наслідки, завдані злочином;
6. вчинення злочину щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку, а також вчинення злочину щодо малолітньої дитини або у присутності дитини;
7. вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах;
8. вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
9. вчинення злочину щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;
10. вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;
11. вчинення злочину з особливою жорстокістю;
12. вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;
13. вчинення злочину загальнонебезпечним способом;
14. вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів.

При підготовці до шостого питання студентам слід визначити, що відповідно до ст. 68 ККУ при призначенні покарання за незакінчене кримінальне правопорушення суд, керуючись положеннями статей 65-67 цього Кодексу, враховує ступінь тяжкості вчиненого особою діяння, ступінь здійснення кримінально протиправного наміру та причини, внаслідок яких кримінальне правопорушення не було доведено до кінця.

За вчинення готування до злочину строк або розмір покарання не може перевищувати половини максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

За вчинення замаху на кримінальне правопорушення строк або розмір покарання не може перевищувати двох третин максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

Довічне позбавлення волі за вчинення готування до злочину та вчинення замаху на злочин не застосовується, крім випадків вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109-114-1, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, передбачених у статтях 437-439, частині першій статті 442 та статті 443 цього Кодексу.

При призначенні покарання співучасникам кримінального правопорушення суд, керуючись положеннями статей 65-67 цього Кодексу, враховує характер та ступінь участі кожного з них у вчиненні кримінального правопорушення.

Сьоме питання. Студенти повинні визначити, що згідно з ст. 69 ККУ - за наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, з урахуванням особи винного суд, умотивувавши своє рішення, може, крім випадків засудження за корупційне кримінальне правопорушення, призначити основне покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті Особливої частини цього Кодексу, або перейти до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті Особливої частини цього Кодексу за це кримінальне правопорушення. У цьому випадку суд не має права призначити покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої для такого виду покарання в Загальній частині цього Кодексу. За вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, суд з підстав, передбачених цією частиною, може призначити основне покарання у виді штрафу, розмір якого не більше ніж на чверть нижчий від найнижчої межі, встановленої в санкції статті Особливої частини цього Кодексу.

На підставах, передбачених у частині першій цієї статті, суд може не призначати додаткового покарання, що передбачене в санкції статті Особливої частини цього Кодексу як обов'язкове, за винятком випадків призначення покарання за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Більш м'яке покарання не може призначатися за вчинення винним кримінального правопорушення невеликої тяжкості, зокрема тому, що при призначенні покарання у разі вчинення такого злочину суд: а) зобов'язаний призначити найменш суворе покарання із числа передбачених санкцією відповідної статті Особливої частини КК, а відмовляючись від цього, повинен навести у вирокі мотиви звернення до більш суворого покарання; б) має широкі можливості для звільнення особи від кримінальної відповідальності або від покарання (ст. ст. 45-48, ч. 4 ст. 74).

При підготовці до восьмого питання студентам слід визначити, що при сукупності злочинів суд, призначивши покарання (основне і додаткове) за кожний злочин окремо, визначає остаточне покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного чи часткового складання призначених покарань.

При складанні покарань остаточне покарання за сукупністю злочинів визначається в межах, встановлених санкцією статті Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає більш суворе покарання. Якщо хоча б один із злочинів є умисним тяжким або особливо тяжким, суд може призначити остаточне покарання за сукупністю злочинів у межах максимального строку, встановленого для даного виду покарання в Загальній частині цього Кодексу. Якщо хоча б за один із вчинених злочинів призначено довічне позбавлення волі, то остаточне покарання за сукупністю злочинів визначається шляхом поглинення будь-яких менш суворих покарань довічним позбавленням волі. До основного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, можуть бути приєднані додаткові покарання, призначені судом за злочини, у вчиненні яких особу було визнано винною. За правилами, передбаченими в частинах першій - третій цієї статті, призначається покарання, якщо після постановлення вироку в справі буде встановлено, що засуджений винен ще і в іншому злочині, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку. У цьому випадку в строк покарання, остаточного призначеного за сукупністю злочинів, зараховується покарання, відбуте повністю або частково за попереднім вироком, за правилами, передбаченими в статті 72 цього Кодексу.

Дев'яте питання. Студенти повинні визначити, що згідно ст.77 ККУ строки покарання обчислюються відповідно в роках, місяцях та годинах. При заміні або складанні покарань, а також у разі зарахування попереднього ув'язнення допускається обчислення строків покарання у днях.

Усі строкові види покарань (статті 55-58, 60-63 КК) обчислюються, як правило, в роках та місяцях, а громадські роботи (ст. 56 КК) — в годинах (СПВССУ. - С. 136-139). Обчислення покарання у днях припускається у випадках: 1) складання покарань за сукупністю злочинів (ст. 70 КК) та вироків (ст. 71 КК); 2) зарахування попереднього ув'язнення (ч. 5 ст. 72 КК); 3) зарахування часу застосування примусових заходів медичного характеру (ч. 4 ст. 84 КК); 4) зарахування та перерахування покарання за ч. 3 ст. 74 КК; 5) заміни покарання (ч. 4 ст. 83, ч. 2 ст. 87 КК).

Викладач

О.М.Шиян